

تاثیر مولفه های فرهنگ بومی گیلان در ارتقاء سرزندگی محیط (با تاکید بر فضاهای فرهنگی - هنری)

شقایق ده نمکی*¹، محمدمهدی رئیس سمیعی²، سیندخت رضایی لیلیا³

1- دانشجوی کارشناسی ارشد، گرایش مهندسی معماری، موسسه آموزش عالی جهاددانشگاهی گیلان، رشت،

shaghayeghdehnamaki@gmail.com

2- استادیار مدعو گروه معماری، موسسه آموزش عالی جهاددانشگاهی گیلان، رشت، mehdydami@yaho.com

3- مدیر گروه معماری، موسسه آموزش عالی جهاددانشگاهی گیلان، رشت، sindokht_rl@yahoo.com

چکیده

هر موجودی سرشت جانی دارد و شهر به عنوان یک موجود زنده، سرشت وجودی اش مردمان، خاطرات و حافظه ایست تاریخی، که آن ها را تجربه کرده، پشت سر گذاشته و روز به روز پخته تر و غنی تر از دیروزش شده است. از میراث فرهنگی می توان برای خلق و حفظ ارزش شهری و در عین حال حفظ ارتباط قوی با یک حس مکان معتبر استفاده کرد. اگر شهر را به مانند یک موجود زنده فرض کنیم برای ادامه زندگی به سرزندگی و نشاط نیازمند است. از طرفی یافتن فاکتورهای موثر در بومی گرایی یکی از مهمترین مسائلی است که انسان همواره برای تولید و ساخت فضا به آن می اندیشد، تا میزان سرزندگی افراد در محیط زندگی را که تحت تاثیر آن است، پیدا کند. به منظور جمع آوری اطلاعات از روش کتابخانه‌ای (مجلات، کتابها، منابع الکترونیکی و...)، جامعه آماری در این تحقیق متخصصان وشهروندان شهرستان گیلان و برای جمع آوری داده‌های مربوطه از روش میدانی (پرسشنامه) و برای آزمون فرضیات از ابزارها و تکنیک های مختلف استفاده گردیده و برای تجزیه و تحلیل داده های وضع موجود از مدل های معادلات ساختاری و T-test و برای دستیابی به نتایج مورد نیاز از نرم افزار SPSS استفاده شده است. بررسی آمار توصیفی متغیرهای جمعیت شناختی در دو جامعه آماری شهروندان و متخصصین و نیز آمار توصیفی متغیرهای تحقیق پرداخته. در پژوهش پیش رو روش تحقیق از نظر هدف کاربردی، از نظر روش گردآوری اطلاعات توصیفی - تحلیلی است و به دنبال رسیدن به سوال پژوهش است: مولفه فرهنگ بومی بر کدام فاکتورهای سرزندگی و به چه میزان موثر می باشد؟ دستیابی به فاکتورهای بومی گرایی که منجر به ارتقاء سرزندگی می شود.

کلمات کلیدی: فرهنگ بومی، سرزندگی، محیط، مرکز فرهنگی- هنری

1. مقدمه

هر موجودی سرشت جانی دارد و شهر به عنوان یک موجود زنده، سرشت وجودی اش مردمان، خاطرات و حافظه ایست تاریخی، که آن‌ها را تجربه کرده، پشت سر گذاشته و روز به روز پخته تر و غنی تر از دیروزش شده است. از میراث فرهنگی می توان برای خلق و حفظ ارزش شهری و در عین حال حفظ ارتباط قوی با یک حس مکان معتبر استفاده کرد (Hall 2010 ; Scott 2004). با توسعه فیزیکی، گسترش شهرها و تغییرات حاصل از آنها، موجب شده است هسته قدیمی، تاریخی و فرهنگی شهرها به فرسودگی، تغییر شکل و یا تخریب و محو شدن دچار شود. به دنبال این اتفاقات، تفکر احیا، و بازسازی پهنه‌های خطرپذیر تاریخی و فرهنگی، مطرح شد (لطفی، 1389). در کنار عوامل مهمی چون فرهنگ و تاریخ، پس از دوران صنعتی، کاهش کیفیت فضای شهری و سرزندگی شهری به دلیل تعدد زیاد شهرهای بزرگ در سراسر جهان توجه زیادی را به خود جلب کرد. کشور ایران به خاطر میراث فرهنگی غنی و با ارزش خود، از جمله در زمینه‌های هنری، معماری، جشنواره‌ها، غذا و دیگر اشکال فرهنگ محلی در جهان شناخته شده است. التقاط منابع فرهنگی غنی شهرستان رشت و زنده سازی ارزش‌های جامعه - فرهنگی سنتی - فرصتی برای افزایش و استخراج ارزش از میراث فرهنگی کشور فراهم می کند، که با چالش‌های ناشی از نیاز به اشکال نوآورانه احیای فرهنگی مواجه است.

بحران فرهنگی شهرهای امروز از جمله مسائلی است که به دنبال تحولات صنعتی قرن 19 و پیدایش مکتب مدرنیسم و پیدایش مفاهیمی چون جهانی شدن به وجود آمد و تشدید گشت. فرهنگ باید به عنوان یک نهاد پیچیده تر، یک فرآیند و نیز یک محصول، یک شیوه زندگی، یک شیوه تولید و نیز یک شیوه مصرف بلکه مفهوم دیده شود [1]. هرچند رویکرد های نام برده شده در پرداختن به امنیت، محبوبیت عمومی، بهداشت، رضایت افراد، ارزیابی ساکنان از محیط، کیفیت مکان و سیاستگذاری، نقاط اشتراک زیادی با همدیگر می باشند [2]. در حال حاضر به دلایل گوناگون تامین شادی، سرزندگی و نشاط همانند آرمان و هدفی مشروع درصد بسیاری از برنامه های طراحی به نظر می رسد. از این جهت بنابراین در تمامی نقاط این کره خاکی که پا می گذاریم با بناهایی روبه رو می شویم که هر کدام از آن متناسب با اقلیم همان منطقه ساخته است. مسئله اصلی در این پژوهش نادیده گرفته شدن آداب و رسوم و رویکرد سرزنده بومی در طراحی و معماری جدید است. که توجه به مسائل بالا و تلفیق معماری قدیم و جدید و توجه به رویکرد سرزنده و بومی گیلان با توجه به معماری جدید باعث فراهم شدن فضای سرزنده شهری به عنوان قلب تپنده شهر و معماری متناسب با محیط که برسلامتی ساکنین دارای تاثیر است.

در فضاهای عمومی امروزه ما شاهد کیفیت لازمه و عدم مطلوبیت فضایی می باشیم. صرفا به جهت انجام فعالیت های الزامی انسان ها به فضا مربوطه مراجعه می نمایند در غیر این صورت شرایط مناسبی که سبب بر جذب مردم به جهت استفاده و ماندن در فضا گردد وجود ندارد. [3] همین موضوع تاییدگر اهمیت و ضرورت این پژوهش می باشد. در این پژوهش تاثیر مولفه های فرهنگ بومی گیلان در ارتقاء سرزندگی محیط در راستای معماری و ادغام و جمع آوری اطلاعات سعی شده تا گامی فراتر جهت استفاده از این چارچوب به منظور ایجاد محیطی سرزنده در این شهر که در سال های اخیر به آن کمتر توجه شده است، پرداخته شود.

هدف

در پژوهش حاضر در راستای پاسخگویی به مسئله اصلی تحقیق، اهداف زیر تدوین گردیده است:

هدف اصلی رسیدن شناخت نقش فرهنگ بومی گیلان در سزندگی محیط و تاثیرات آن و تلفیق معماری بومی و جدید با توجه به رویکرد و استفاده از این الگوها برای اینکه محیط سرزنده ای را برای شهروندان گیلانی و کاربران بوجود آورد و درک معماری بومی و بکارگیری آن به معماری جدید از اهداف دیگر این پژوهش است.

سوال

- 1- فرهنگ بومی بر کدام فاکتورهای سرزندگی موثر می باشد؟
- 2- میزان تأثیرگذاری هر یک از مولفه های فرهنگ بومی بر میزان سرزندگی افراد چگونه است؟

2. ادبیات موضوع

اهمیت مبانی نظری تحقیق به مانند پشتوانه ای علمی به جهت تحقیقات و پژوهش ها بازتاب دو چندان می یابد. اگر شهر را همانند یک موجود زنده فرض نماییم به جهت ادامه زندگی به سرزندگی و نشاط نیازمند می باشد. تاثیر فضای شهری، یا به عبارت دیگر فضایی که در آن شکل گیری تعاملات اجتماعی شهروندان صورت می گیرد و در بستر آن فرهنگ جامعه ارتقا می یابد، در کشور ما مداوم در حال پس رفت می باشد. در حال حاضر در کل جهان توجه به جنبه های انسانی و احتیاج به ارتقای کیفی عرصه های عمومی افزایش یافته است. از این رو مفاهیم سرزندگی و فرهنگ مبنا مطرح شده است.

1-2. فرهنگ

واژه فرهنگ به معنی مجموعه ای به هم پیوسته از دانش ها، تجربه ها، آگاهی ها، ارزش ها، باورها، مهارت ها و هنجارهای ضروری و لازم برای زندگی اعضای جامعه می باشد. امکان زیست جامعه بشری بدون فرهنگ وجود نخواهد داشت. به جوامع بشری و با توجه به تفاوت ها با نگاهی ساختارمند می توان از فرهنگ تعریف دیگری بیان نمود که فرهنگ مجموعه کامل ممیزهای فکری، روحی، عاطفی و مادی است که گروه اجتماعی یا یک جامعه را مشخص می کند و نه تنها حاوی هنر ها بلکه دربردارنده اشکال زندگی، نظام های ارزش، حقوق اساسی انسانی، اعتقاد ها و سنت ها نیز می شوند.

2-2. هنر

هنر در فرهنگ پهلوی «فره وشی» هنر از منظر سنت ایرانی - اسلامی و تا حدودی از دیدگاه شرقی، با تعریف منطبق می باشد. هنر در این تعریف به معنای جنگاوری، قدرت، مردانگی، ارزش، فضیلت و مهارت بوده. زیرساخت این هنر بر بستر شخصیت، ارتباط معنوی با نیروی نامحدود هستی و پاک شدن از عیوب بخش استوار می باشد [4].

3-2. آداب و رسوم (مولفه فرهنگی - هویتی)

شامل عادات و رسوم یک ملت، مردم و یا شیوه زندگی یک جماعت می شود. آیین ها و مراسم ها در گیلان به دو گروه تقسیم می گردد مراسم هایی که هر ساله در یک تاریخ مشخصی برگزار می گردند، مراسم تجدیدی همچون : جشن های نوروزی، شب یلدا، جشن تیرگان و مراسمی که گاهها به سبب نیاز و تمنا برپا می گردند، مانند : مراسم آفتاب خواهی و بارش باران، مراسم ماه گرفتگی و خورشید گرفتگی [5].

جشنها و آیین های کهن ایران باستان در گیلان تحت تاثیر عوامل جغرافیایی، طبیعی، تاریخی و معیشتی است. استان گیلان در کنار قابلیت های طبیعی که برای جذب گردشگران دارد، دارای آیین ها، مراسم و جشنواره هایی است که در نوع

خود منحصر به فرد می باشند. آیین هایی همچون نوروز خوانی، آفتابخواهی، تیرماه سینزده، نورودبل، عروس گولی، رابچره، علم واچینی و... که برخی از آنها همه ساله موجب جذب گردشگر به این استان می گردد.

1- آیین ها و آداب و رسوم ملی: آیین شب چله، چهارشنبه سوری پریدن از آتش، چهارشنبه خاتون، قاشق زنی، شالاندازی، آیین های پیشواد نورود دچین فیچین خانه تکانی (سبزه در توادن، سبز کردن سبزه)، سمپوزان، درویش خوان یا نورود خوان، عروس گولی، رابچره، آیین های نورودی سال تنویل، مراسم پادن، عید مبارک عید مووارک، مورغونه جهنگ) جشن گاوگیل، نورود بل.

2- آیین ها و آداب و رسوم مذهبی: آیین ها و آداب و رسوم مذهبی آیین هایی هستند که در مناسبات مختلف مذهبی یکسال شمسی و قمری در بین مسلمانان رایج است که در این قسمت بدان پرداخته می شود.

مراسم در طول یکسال قمری ماه محرم علمبندی و علم واچینی، مراسم کجاوه دو معصوم، سینه زنی، زنجیرزنی، دسته گردانی، کرنا زنی، تعزیه، نیت زیر هفت علم، مراسم زاری زاری، مراسم شام غریبان، سوم (سیم) امام، سفره های نذری، ماه صفر، ماه ربیع اول، مراسم ماه های جمادی اول و جمادی الثانی، ماه رجب، ماه شعبان، ماه رمضان مراسم پیشواد از ماه رمضان، مراسم اولین رود ماه رمضان، مراسم سحر و افطار، مراسم موشتلوق روزه، مراسم، ضربت خوردن و شهادت حضرت علی، ماه شوال عید فطر)، ماه ذی القعدة، ماه ذی الحجه عید قربان و عید غدیر)

3- آیین ها و آداب و رسوم تقویت: جشن مهر، آیین تیرماه سینزه تیرماه سینزه در گیلان، فال گوش، خورشیدگرفتگی و ماه گرفتگی، آفتاب خواهی، باران خواهی، آیین قبل از کشت، آیین انبارداری و ذخیره سازی گندم، آیین شکرانه صلوات مشته)

4- آیین ها و آداب و رسوم گذر: بارداری و تولد نوداد تشخیص جنسیت فرزند، باورها در مورد زائو، چله بری، بریدن ناف، حمام دن دائو، چل چله، آل، نام گذاری نوزاد، مراسم گهواره بندان، مراسم شیشه، مراسم دندان فشان، مراسم همسرگزینی و ازدواج مراسم عقدکنان، مراسم هدیه هوری، بالش بونی، مراسم عروس بران، رسم اولین روز عروسی، آداب و مراسم مرگ
5- سایر مراسم و آیین ها (مراسم موردی): فندبادی طناب بادی، کشتی گیله مردی، وزرا، مراسم علم واچینی [6].

2-4. معماری بومی (مولفه فرهنگی - هویتی)

معماری بومی، متعلق به سرزمین و ناحیه ای خاص می باشد. واژه « بوم » دارای بار مکانی و محدوده معینی از مکان را، که دارای مرز مشخصی است، شامل می گردد. دیگر واژه نزدیک به آن، « محل » و « محلی » هم دارای همین بار مکانی می باشد. این واژه نیز در بر گیرنده محدوده بخصوصی از مکان است که دارای شرایط محیطی و اقلیمی خاصی بوده. بدین جهت، معماری بومی و معماری محلی، در واقع بر وجه تعلق معماری بومی به محدوده ای تعریف شده از یک مکان و سازگاری آن با شرایط محیطی و آب و هوایی تأکید دارد. در معماری بومی، فرهنگ و اقلیم در کالبد یک وجود فیزیکی بوجود می آید. با این همه می بایست به این نکته توجه نمود که معماری بومی از نظر پهنه جغرافیایی و بوم تبیین می گردد و به بازه زمانی مشخصی از تاریخ منطقه تعلق نخواهد داشت و تا هنگامی که از حیث فرهنگی گسستی در جریان آن ایجاد نگردد به صورت پیوسته و مداوم ادامه پیدا خواهد نمود اما زمانی که گسست های فرهنگی اتفاق بیفتد و عادات و سنن گذشته معماری بومی سست گردد و فرهنگی نوین جایگزین بشود داوم و استمرار آن از میان می رود و دوره گذشته معماری بومی از نظر زمانی، به عنوان معماری سنتی شناخته می گردد از این نظر معماری بومی همچون گذشته به حیات خود ادامه داده لازم به ذکر است که با فرم و کارکردی متفاوت که الهام گرفته از فرهنگ معماری نوین می باشد. تعاریفی در قرن نوزدهم، از بهر معماری رسمی - طراحی گردیده به وسیله معمار و معماری بومی خلق گردید و اصرار بر این وجه تمایز، دلیل توجه به معماری بومی گردید. همزمان با این قرن، رشد سریع شهرها علاوه بر گسترش محیط های آکادمیک معماری، موجب خلق نظریات بی شماری شد و چهره شهرها را بی اندازه متفاوت نمود [7].

2-5. سرزندگی (مولفه زیست محیطی)

سرزندگی در لغت نامه دهخدا به معنای با نشاط بودن است [8]. فضای سرزنده می باشد که در دامنه وسیعی از روز، افراد متفاوتی به خواست خود و نه اجبار به آنجا آمده و لحظاتی را در آن فضا سپری کنند؛ به بیان دیگر یعنی با ید فضا به صورتی باشد تا مردم بیایند و بمانند [9]. در ذهن و در یاد شهروندان فضاهایی ماندگار خواهند شد اعم از اماکن موجود یا خوانایی مسیر و همچنین عواملی که سبب گردند راه ها و مسیرهای مستقیم و درست که شهروندان را سردرگم ننمایند و امکان به خاطر سپردن پیاده راه در ذهن را دارا باشد و شناسایی آن برای انسان دشوار نباشد، به درستی جهت یابی شود و همه اینها کمک خواهند کرد تا با ساختن یک تصویر ذهنی در شهروندان با تنوع، ایمنی، نفوذپذیری، امنیت، کالبد و عملکرد درست فضا و سرزندگی فضا منجر گردد [10].

جدول 1- انواع سرزندگی و زیست پذیر [11].

<p>1- سرزندگی اقتصادی: توسط سطوح اشتغال، درآمد خالص و استانداردهای زندگی مردم در یک منطقه تحت بررسی، شمار سالیانه گردشگران، عملکرد خرده فروشیها، ارزش زمین و دارائی مورد ارزیابی قرار میگیرد.</p>	<p>انواع سرزندگی و زیست پذیری</p>	<p>زیست پذیری: خود اکتفایی بلند مدت، پایداری، سازگاری، انطباق پذیر و خود احمیایی سرزندگی : سطوح فعالیت، استفاده و مشارکت، تعاملات، ارتباطات، مبادلات و معاملات و سطوح نمایش (چگونگی تظاهر فعالیتها و تعاملات در جهان بیرونی)</p>
<p>2- سرزندگی اجتماعی: به وسیله سطوح فعالیتها و تعاملات اجتماعی به علاوه ماهیت ارتباطات اجتماعی سنجیده میشود. یک شهر سرزنده و زیست پذیر به لحاظ اجتماعی میتواند به واسطه سطوح پایین محرومیت، پیوستگی اجتماعی قوی، ارتباطات خوب و پویایی میان لایه های اجتماعی، روحیه جمعی و غرور مدنی، دامنه وسیعی از شیوه های زندگی، روابط موزون و یک جامعه شهری باطراوات توصیف گردد.</p>		
<p>3- سرزندگی و زیست پذیری محیطی: دو جنبه را دربرمیگیرد. اول پایداری اکولوژیکی که در رابطه با متغیرهایی نظیر آلودگی هوا و صوت، دفع مواد زائد و فاضلاب، انبوهی ترافیک و فضاهای سبز قرار دارد و جنبه دوم، طراحی است که متغیرهایی مانند خوانایی، حس مکان، تمایز معماری، اتصال و ارتباط بخشهای مختلف شهر، کیفیت روشنایی و این که محیط شهری تا چه حد دوستانه، امن و به لحاظ روانشناسی نزدیک شدنی است را دربرمیگیرد.</p>		
<p>4- سرزندگی و زیست پذیری فرهنگی: دربرگیرنده بقا، احترام و تجلیل از شهر و مردمانش، هویت، خاطرات، سنت، جشنها اجتماعی، تولید، توزیع و مصرف محصولات دست بشر و نشانه هایی که بیانگر ماهیت متمایز شهر میباشد است.</p>		

2-6. محیط طبیعی (مولفه زیست محیطی)

با توجه به طبیعت از زاویه ادراک محیط بر رویکردی کامل تر دلالت دارد که دریافت و ادراک مستقیم تا ارزش های روانی و بهزیستی و مفاهیم ضمنی برآمده از تعامل با عناصر طبیعی و محیط را همچنین در بر خواهد گرفت و عکس العمل ادراکی را در سیستم فعالیت ها و رفتارهای استفاده کنندگان محیط شامل می شود. این گونه گمان می رود محیط هایی که عناصر طبیعی همچون بوته، درخت و گل و... را در بر گرفته اند یا محیط هایی که فرصت ادراک طبیعت در محدوده آنها موجود می باشد بیشتر از اماکنی که بدون این عناصر طبیعی می باشند پذیرای افراد بوده و سرزنده تر هستند.

2-7. خاطره جمعی و فضای جمعی (مولفه زیبایی شناختی)

درک و فهم محیط شهری، یک روند ذهنی بوده که به واسطه ارتباط انسان با فضای پیرامون صورت می گیرد. پیام های حسی محیط را انسان دریافت نموده و در ذهن خود تصویری از محیط به وجود می آورد. یکی از عامل های اثرگذار در شکل گیری این تصویر خاطرات جمعی یا فردی از محیط بوده [12]. (آلتمن و مور ۱۹۹۹) در خصوص کشف فضا بیان می کند نیازمند تحریک احساسات و لذت تجربه فضاهای نو و متبوع ارتباط با کیفیت کشف فضا و پیدایش انگیزه قوی است که موجب می گردد تا انسان ها با ورود به یک فضای جدید توجه نمایند و در جهت یافتن دیگر فضاها حرکت کنند و این به خودی خود موجب سرزندگی محیط می گردد.

2-8. آسایش اقلیمی (مولفه زیست محیطی)

بهره گیری از راهکارهای اقلیمی می تواند کمک شایانی به ایجاد شرایط آسایش فضا و اجتماع پذیری و سرزندگی فضا کمک شایانی نماید.

2-9. موقعیت و میزان دعوت کننده بودن مکان (مولفه عملکردی)

به باور «یان گهل»، فضای عمومی دعوت کننده، فضایی هست که می توانیم با هم شهری هایمان چهره به چهره دیدار کنیم و به صورت مستقیم از راه حواسمان به تجربه اندوزی بپردازیم [13].

2-10. امکان فراهم سازی فعالیت های متفاوت در مجموعه (تنوع کاربری) (مولفه عملکردی)

برگزاری برنامه های ویژه در فضا همچون هنرهای همگانی، نمایش های خیابانی و رویدادهایی از این قبیل که سبب پیوند مردم با یکدیگر می گردد، جذابیت فضاها افزایش می یابد و در پروسه این گونه رویدادها زمان مناسبی برای برقراری ارتباط میان مردم و علاقه به گفتگو در آنها ایجاد می شود [14]. فضاهایی در برقراری تعاملات اجتماعی موفق می باشند که از آموزش محیطی، تعامل پویا و امکان بیان خلاق گروه ها و افراد حمایت کنند. این امر به بالا بردن حس اتحاد جمعی انجامیده و سبب خشنودی و رضایت بیشتر می گردد [15].

2-11. تعاملات اجتماعی (مولفه اجتماعی)

رفتارهای انسان، قسمتی مرتبط با تعاملات اجتماعی بوده و یا به گونه ای توسط عوامل اجتماعی مورد توجه واقع شد، به گونه ای که در تنهایی رفتار یک فرد متمایز از رفتاری است که در جمع از خود نمایش می دهد. رفتار اجتماعی به معنای رفتاری است که شامل عکس العمل مابین دو یا چند انسان باشد. ایجاد تعاملات اجتماعی با افراد دیگر در آزاد شدن انسان ها حتی برای بازه زمانی کوتاه از فشارهای روانی زندگی امروز شدیداً مؤثر می باشد. اماکن عمومی و جمعی ایده آل با جذب

افراد و گروه‌های متنوع و خلق شرایط ایده آل برای پیدایش تعاملات اجتماعی قادر است دیدگاه افراد با زمینه‌های ذهنی و مشخصه‌های مختلف را به یکدیگر نزدیک و انسان‌ها را در تکامل رشد روانی و اجتماعی شان یاری می‌نماید [16].

گلکار (1380)، در مقاله خود تحت عنوان مولفه‌های سه‌گانه‌ای به عنوان مولفه‌های سازنده کیفیت طراحی شهری مورد بازشناسی و جمع‌بندی قرار داده و به شرح ذیل ارائه نموده است:

12-2. مولفه عملکردی (شاخص‌های سرزندگی)

1. کیفیت قرارگاه‌های رفتاری (سازگاری، فعالیت، زمان، فضا)
2. کیفیت سازگاری فرم شهری با کاربری‌ها، شبکه پیاده، سواره، شبکه اطلاع‌رسانی
3. کیفیت ایمنی محیط برای فعالیت‌ها
4. کیفیت امنیت محیط برای فعالیت‌ها

13-2. مولفه تجربی - زیباشناختی (شاخص‌های سرزندگی)

1. کیفیت محیط کالبدی - فضایی (محیط عینی) شامل استخوان‌بندی فضایی، سازمان کالبدی، توده و فضا، مواد و مصالح ...
2. کیفیت محیط ادراکی حسی شامل کیفیت منظر عینی، تحلیل ساختار نمای شهری و...
3. کیفیت محیط ادراکی ذهنی (محیط شناختی) شامل کیفیت مناظر ذهنی (فضایی و زمانی) منظر ذهنی ارزیابانه، معنای انضمامی، سرزندگی و...

14-2. مولفه زیست محیطی (شاخص‌های سرزندگی)

1. کیفیت اقلیم خرده فضاهای شهری (آسایش اقلیمی) شامل: آفتاب‌گیری، سایه‌اندازی، باد و رطوبت و...
2. کیفیت اصوات، بو و رایحه محیط، کیفیت طراحی شهری پایدار
3. بازدهی مصرف منابع طبیعی (انرژی و زمین و...)
4. تعادل اکوسیستم‌ها
5. تقلیل آلودگی‌ها (هوا، زمین و آب) [17].

15-2. سرزندگی از دیدگاه صاحب‌نظران

جدول 2- تعریف سرزندگی از دیدگاه روانشناسان [18].

تعاریف	سال	نام نظریه پرداز
سرزندگی را موقعیت ذهنی در نیمرخ روانی به صورت کوه یخی توصیف میکند که در سطح بالایی آن، قدرت و سلامت ذهنی مثبت به صورت همزمان به چشم می‌خورد.	1980	مورگان
سرزندگی را انرژی که از درون شخص سرچشمه می‌گیرد معنا کرده‌اند. سرزندگی یک احساس انرژی از منبعی درونی است نه منتج از ویژگیهای خاص محیطی.	1997	رایان و فردریک

سرزندگی را یک تجربه ی انرژی درونی وصف میکنند که از خود شخص منبعث می شود و محیط و محدودیتهای آن در این حالت روانی دخالتی ندارد.	2003	بوستیک
سرزندگی را قابلیت فرد در برقراری تعادل زیستی، روانی و روحی در مقابل شرایط مخاطره آمیز می دانند.	2003	کانر و دیوید سون
لوتار به فرایندی اشاره کرده است که افراد را قادر می سازد بر عوامل تنش زای زندگی خویش مهار داشته باشند. وی این فرایند را سرزندگی نامیده است. سرزندگی به زبان ساده عبارت است از سازش موفقیت آمیز فرد به رغم وجود تهدید و شرایط نامطلوب	2005	لوتار

جدول 3- ویژگی های محیط سرزنده [19].

معیار سرزندگی	سال	نام نظریه- پرداز	معیار سرزندگی	سال	نام نظریه- پرداز
-تنوع - طراحی شهری جذاب و متناسب با فعالیتها - عوامل اجتماعی- فرهنگی	2002	جین جکوبز	- ثبات - هم‌آوایی - ایمنی - سود - حمایت و نگهداری	1981	کوبن لینچ
-اختلاط کاربری - تشویق فشردگی - تراکم توسعه - توازن فعالیتها - سهولت دسترسی - افزایش پیوندهای عملکردی - هویت و تاریخ	2004	سای پامیر	- داده‌های بستر - اختلاط کاربری و تنوع - دسترسی - ایمنی - هویت - نوآوری و خلاقیت - قابلیت رقابت - ظرفیت سازمانی	1994	چارلز لندری
-مقیاس انسانی؛ مسیرهای منطقی کوتاه، فضای کوچک	2007	یان گل	-هویت - تعاملات اجتماعی	1997	سالزانو

<p>- عبور و مرور آرام؛ فراهم آوردن امکان و پتانسیل توقف طولانی در فضای شهری</p> <p>- لبه‌های نرم؛ باز-مقیاس و ریتم-فعال و جاذبه برای حواس- بافت و جزئیات- اختلاط کاربری- ریتم عمودی نما</p>			<p>- پایداری اکولوژیکی</p>		
<p>-تنوع در کالبد، عملکرد و کاربری</p> <p>- بهره‌گیری از عناصر طبیعی</p> <p>- دعوت‌کنندگی و حضور افراد</p> <p>- برقراری امنیت</p>	<p>2007</p>	<p>جهانشاه پاکزاد</p>	<p>-عدالت اجتماعی</p> <p>- تعاملات اجتماعی</p>	<p>1997</p>	<p>هانری لنارد</p>
			<p>-اختلاط کاربری</p> <p>- فعالیت تجاری</p> <p>- بازارهای موقت</p> <p>- وجود ساختمان‌ها با سبک-ها و طرح‌های مختلف</p> <p>- جداره‌های فعال</p>	<p>1998</p>	<p>جان مونتگومری</p>

3. پیشینه تحقیق

مطالعاتی در زمینه سرزندگی و معماری بومی گیلان انجام گرفته است:

3-1. مطالعات خارجی

دونگ وان وهنگ وان (2020) به پژوهش اعتبارسنجی فعالیت، زمان و تنوع فضا به عنوان مولفه های اساسی سرزندگی شهری پرداختند. این مقاله با کمک داده‌های جابجایی و انسانی به طور کامل تایید می‌کند که آیا تنوع فعالیت‌ها، زمان و فضا اجزای ضروری و جدایی‌ناپذیر حیات شهری در وهان چین هستند. در نهایت نتیجه گرفت روش ما می‌تواند در مقیاس برای درک سرزندگی شهری تحت زمینه‌های مختلف جغرافیایی، اجتماعی، و اقتصادی به دلیل دسترسی آسان مجموعه داده‌های مشابه تکرار شود.

ژانگ (2020) منظر شهری چگونه می‌تواند بر سطح بلوک خیابان و بر سرزندگی شهری تأثیر گذارد؟ یک مورد مطالعه 15 کلان شهر در چین؛ رای کشف اینکه کجا، چگونه، و تا چه حد می‌توانیم حیات شهری و سرزندگی را بهبود بخشیم، تعداد 15 کلان‌شهر چینی را به عنوان یک مطالعه موردی در نظر گرفته شده است. نتایج نشان می‌دهد که در میان، الگوی طرح شهر، بیش‌ترین تأثیر را بر تحرک و سرزندگی دارد، پس از آن زمین مورد استفاده و شکل ساختمان- به طور خاص،

سه‌بعدی شکل ساختمان‌ها تاثیر بیشتری نسبت به شکل دو بعدی دارد - حمل و نقل، شکل بلوک فشرده، ساختمان‌های متنوع، استفاده از زمین مخلوط، و ساختمان‌های بلند نیز در سرزندگی تاثیر گذار هستند.

کوبین لینچ (1381) در "تئوری شکل شهر" به بررسی سرزندگی در سطح گسترده‌ای پرداخته و سرزندگی را به بخش‌هایی تقسیم نموده که متشکل از: ایمنی، بقا، سازگاری، ثبات بیولوژیکی و سلامتی است. او عواملی نظیر مسائل فرهنگی و اجتماعی را نادیده گرفته و به طور عمده معیارهای بیولوژیکی و اکولوژیکی را مورد توجه قرار داد [20].

Chapman (2007) در پژوهش *Creates neighborhoods and places in the human environment* پرداخته و نتیجه این پژوهش، تنوع یکی از مولفه‌های سرزندگی است که تنها در فرم آشکار نمی‌شود، بلکه در فعالیت‌های است که در یک مکان امکان آن را فراهم کرده و مشوق آن است [21].

چالز لاندري (2000)، در پژوهش *A New Source of Urban Competitiveness* به این نتیجه رسید که تراکم مفید افراد، تنوع، دسترسی، ایمنی و امنیت، هویت و تمایز، خلاقیت و تشریک مساعی، ظرفیت سازمانی، مولفه‌های معرفی شده جهت ایجاد سرزندگی [11].

3-2. مطالعات داخلی

بهاره صفری شیخ علی کلایه و زهره ترابی (1401)، به بررسی عوامل کالبدی میدان بهارستان در سرزندگی شهروندان تهران پرداختند و نتایج نشان از این است که هیچ کیفیت مطلوب شهری و از جمله ایجاد حس تعلق و سرزندگی نمیتواند محصول یک پیشامد یا اتفاق باشد. سرزندگی یک فضا برگرفته از زنجیره‌های از مجموعه فعالیتها، اقدامات منطقی، هماهنگ و برنامه محور می‌باشد. [22].

حاتمی نژاد و دیگران (1399)، تحلیل عوامل موثر بر سرزندگی فضاهای شهری را مورد بررسی قرار داده است. در این پژوهش هدف، شناسایی عوامل تاثیرگذار بر سرزنده بودن فضاهای شهری آینده جهت حضور بانوان در این فضاها است. پژوهش حاضر کاربردی و با روش تحقیق، توصیفی-تحلیلی است. داده‌های لازم پژوهش با استفاده از پرسشنامه جمع‌آوری شده است. جامعه آماری تحقیق شامل کارشناسان مرتبط با حوزه سرزندگی شهری و فضاهای شهری است که به روش نمونه‌گیری هدفمند حدود 50 نفر به عنوان نمونه انتخاب شده‌اند. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات از نرم افزار SPSS بهره گرفته شده است. نتایج پژوهش نشان دهنده آن است که شاخص‌های ایمنی و امنیت، دسترسی، تنوع و جذابیت، عدالت اجتماعی، کارآمدی فضا، کیفیت محیط، آسایش و راحتی، تعامل اجتماعی و حس مکان بر سرزندگی فضاهای شهری آینده جهت حضور فعال زنان موثر است. در بین شاخص‌های ذکر شده، کارآمدی فضا، تنوع و جذابیت و کیفیت محیط بیشترین تاثیر را بر حضورپذیری زنان در فضاهای شهری آینده دارند. الگوی ارائه شده در این پژوهش می‌تواند به عنوان یک مدل جهت سنجش سرزندگی فضاهای شهری آینده جهت حضور فعال بانوان در شهرهای کشور مورد استفاده قرار گیرد [23].

مهرداد شهبازی و همکاران (1399)، در پژوهش با عنوان فراتحلیل عوامل سرزندگی محیطی در فضاهای باز به این نتیجه رسید سرزندگی محیطی فضاها مهمترین عاملی است که نقش مؤثری در کیفیت زندگی خواهد داشت [24].

هدایت نژاد کاشی و همکاران (1398) بر مقاله سرزندگی شهری مفهومی میان رشته‌ای؛ (واکاوی اصول، ابعاد و شاخص‌ها) کار کردند. این پژوهش به عنوان یک تحقیق تحلیلی با بررسی رویکردهای متفاوت در عرصه‌ی سرزندگی شهری در حین تحلیل رویکردهای سرزندگی، با نظرات یکپارچه (به دلیل ماهیت علم جغرافیا) برای انجام پژوهش‌های آتی به ارائه مدل مفهومی پرداخته است. در همین جهت، مقاله حاضر که از نظر هدف اساسی و داده‌های آن به شیوه اسنادی و مطالعات کتابخانه‌ای فراهم آمده است. نتایج پژوهش حاکی از این است سرزندگی شهری با اینکه رویکردی چندگانه با تعابیر گوناگون،

نشان دهنده سکناس های فضایی مختلف و تعابیر لازم از ویژگی های فضایی و تفکر فراگیر از زیست پذیری شهری است که گزیده ای از معیار های موجود با یک رویکرد شفاف مکانی را مطالبه می نماید [25].

مرجان خان محمدی (1398)، به بررسی تبیین مدل سرزندگی دانشجویان با توجه به نقش محیط پرداخته است. نتایج نشان می دهد با تبیین و تعیین مدل سرزندگی دانشجویان اقدامات ضروری در ارتقاء کیفیت سرزندگی را بر اساس اولویت و میزان تأثیرگذاری هر یک از مؤلفه ها پیشنهاد می کند [26].

سیدیان واحمدیان (1397) در پژوهش شناسایی مولفه های سرزندگی در طراحی مجتمع های مسکونی معاصر با بهره گیری از تجارب معماری بومی مازندران پاسخگویی پرسش از اینکه معماری بومی و سنتی ما چقدر منتقل کننده حس سرزندگی می باشد. نتایج حاکی از این است که معماری امروز ایران باید در پی راهکاری برای پیوند معماری با بوم و فرهنگ و علم و تکنولوژی نوین ساختمانی از سوی دیگر باشد، در این مورد استخراج الگوهای عینی معماری بومی و آرایه آن ها به سازنده بنا تا با پرورش آن ها و به کارگیری الگوهای ذهنی و زبان الگوی خود در موارد جدید می تواند کمک کننده باشد. این پژوهش با روش تحقیق توصیفی - تاریخی و مطالعات میدانی و کتابخانه ای، به بازخوانی معماری بومی مازندران و الگوهای سرزندگی و به طور خاص الگوهای سرزندگی که در معماری بومی گذشته حضور داشته، را معرفی می نماید [27].

محمد صادق طاهر طلوع دل و اشرف سادات (1396)، به بررسی مؤلفه های عامل ایجاد سرزندگی ساکنین فضاهای زیستی پرداختند. نتایج حاکی از این است که به ترتیب اولویت سه مؤلفه کالبدی، اجتماعی و زیست محیطی در رسیدن به حس سرزندگی در فضای زیستی مؤثرند [28].

رحیمی وجعفری (1396) به بررسی تطبیقی سرزندگی در فضاهای تجاری تاریخی و مدرن شهر تبریز مطالعه موردی: بازار تاریخی و برج بلور تبریز پرداختند. برای تحلیل داده ها از آزمون میانگین و T تک نمونه ای استفاده گردیده است. نتایج نشان می دهد بازار تاریخی تبریز از سرزندگی بیشتری برخوردار است، اما تداخل حرکت سواره و پیاده و عدم توجه به معیارهای اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی و انعطاف پذیری سبب کم شدن سرزندگی در برب بلور شده است. سرزندگی محیط تجاری مستلزم تداوم حضور و فعالیت انسان و ایجاد محیط های امن و پیاده مدار برای پذیرش بیشتر شهروندان و رونق تجاری است؛ بنابراین، یافته های پژوهش تأکید بر توجه شهرسازان و برنامه ریزان به بازبانی مفهوم بازار تاریخی به عنوان نماد حیات اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی شهروندان در طراحی فضاهای تجاری جدید دارد. فضاهای شهری با ساختار کالبدی و کارکرد اجتماعی، مهم ترین وسیله در جهت رشد و تقویت جامعه ی مدنی هستند. سرزندگی فضاهای شهری از اهمیت بالایی برخوردار است؛ چرا که این فضاها، محلی برای برقراری روابط اجتماعی هستند و بخش مهمی از تجربه زندگی شهروندان را تشکیل می دهند. یکی از عواملی که بر سرزندگی فضاهای شهری آینده تأثیر می گذارد [18].

باحقیقت منگودهی وهمکاران (1394) به بررسی میزان تأثیر گذاری عناصر معماری بومی بر سرزندگی شهروندان در محلات بافت قدیم رشت، نمونه موردی: محله ساغری سازان پرداختند. این مقاله به شیوه توصیفی - تحلیلی است. مبانی نظری با روش تحقیق کتابخانه ای و پرسشنامه و روش تحلیل عاملی صورت پذیرفت. و از ابزارهایی چون نرم افزار Excel و Spss مورد استفاده قرار گرفته شد. نتایج نشان می دهد که مولفه های معماری بومی بافت قدیم قرارگاه رفتاری اجتماعی گیلان بر میزان سرزندگی افراد اثر گذار می باشند [3].

خاکپور وعشقی صنعتی (1392) به بررسی اثرگذاری عوامل اجتماعی و فرهنگی بر بافت کالبدی روستاهای گیلان پرداختند. نتایج تحقیق حاکی از آن است که تعاملات مردم روستا تحت تأثیر شرایط طبیعی است و خصوصیات اقتصادی و کنش های معیشتی استوار است که همان یکی از عوامل ایجاد هماهنگی عادات اجتماعی است و سبب منسجم شدن روابط اجتماعی و فرهنگی اهالی روستا می گردد. این عوامل در کنار یکدیگر بوجود آورنده همگونی بافت کالبدی است که در پاسخ به نیازهای

اجتماعی، معیشتی، اقلیمی و فرهنگی مشابه شکل می‌پذیرد. عناصر اصلی متناسب بر جمعیت، فرهنگ و فرآورده‌های مادی و فناوری، نظام‌های اجتماعی و نیز نهادهای اجتماعی است که بر خصوصیات کالبدی روستا شامل چهار متغیر شبکه معابر، کاربری اراضی، نظام محله‌بندی و بالاخره ساختار معماری تأثیری آشکار بر جای می‌گذارد. این عوامل و شکل کالبدی مجتمع مسکونی، سبب هویت شخصی و اجتماعی می‌گردد که متأثر از شیوه‌های زیستی، فرهنگ و کالبد سکونتی بوده که از عادات اجتماعی معنادار انسان نشأت گرفته است [29].

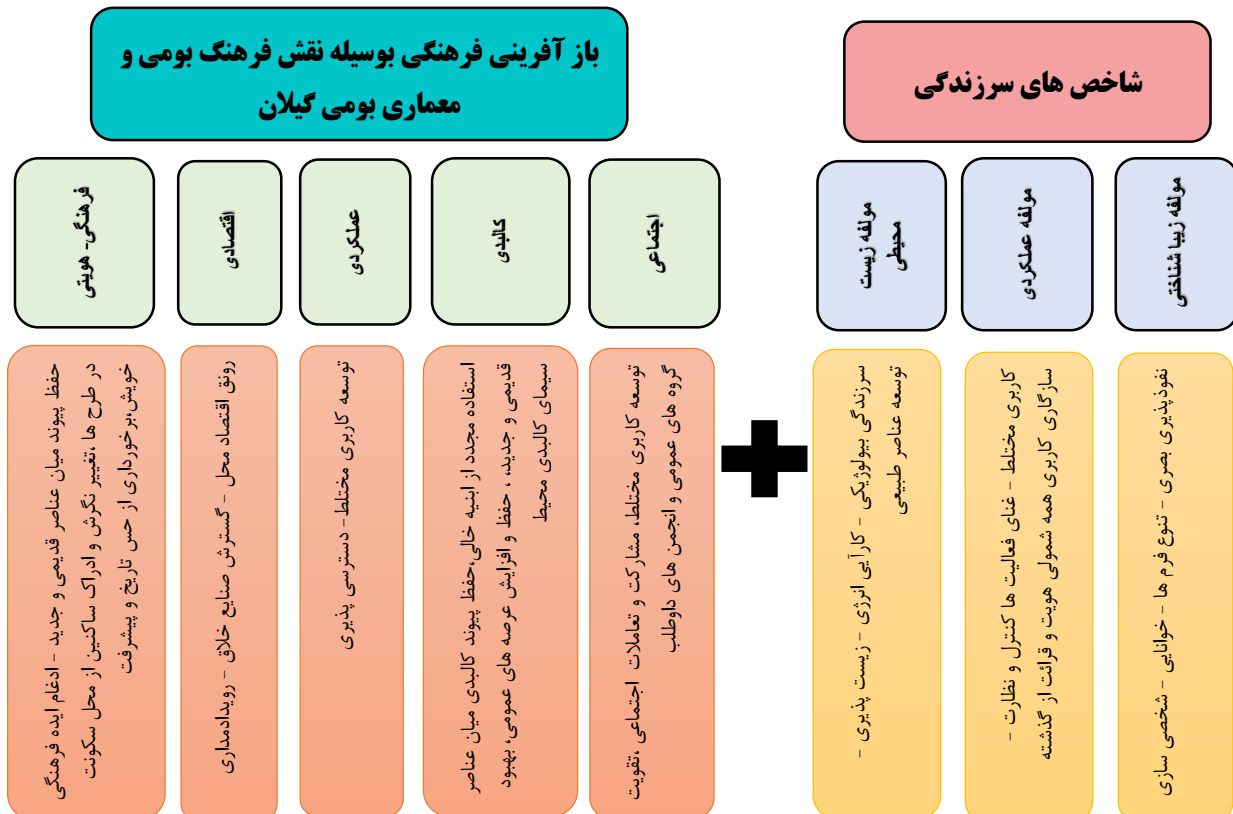
امینی و بهبودیان (1389)، به بررسی معیارهای دستیابی به سرزندگی پایدار در فضاهای عمومی پرداختند. نتایج حاکی از آن است که ارتباط منظر فضاهای شهری و ویژگی‌های خاص فیزیکی و ادراکی با سرزندگی و از طرف دیگر ارتباط متقابل بین بینش فرهنگ و ادراک مردم و منظر فضاهای شهری با سرزندگی را مورد آزمون قرار داده اند [30].

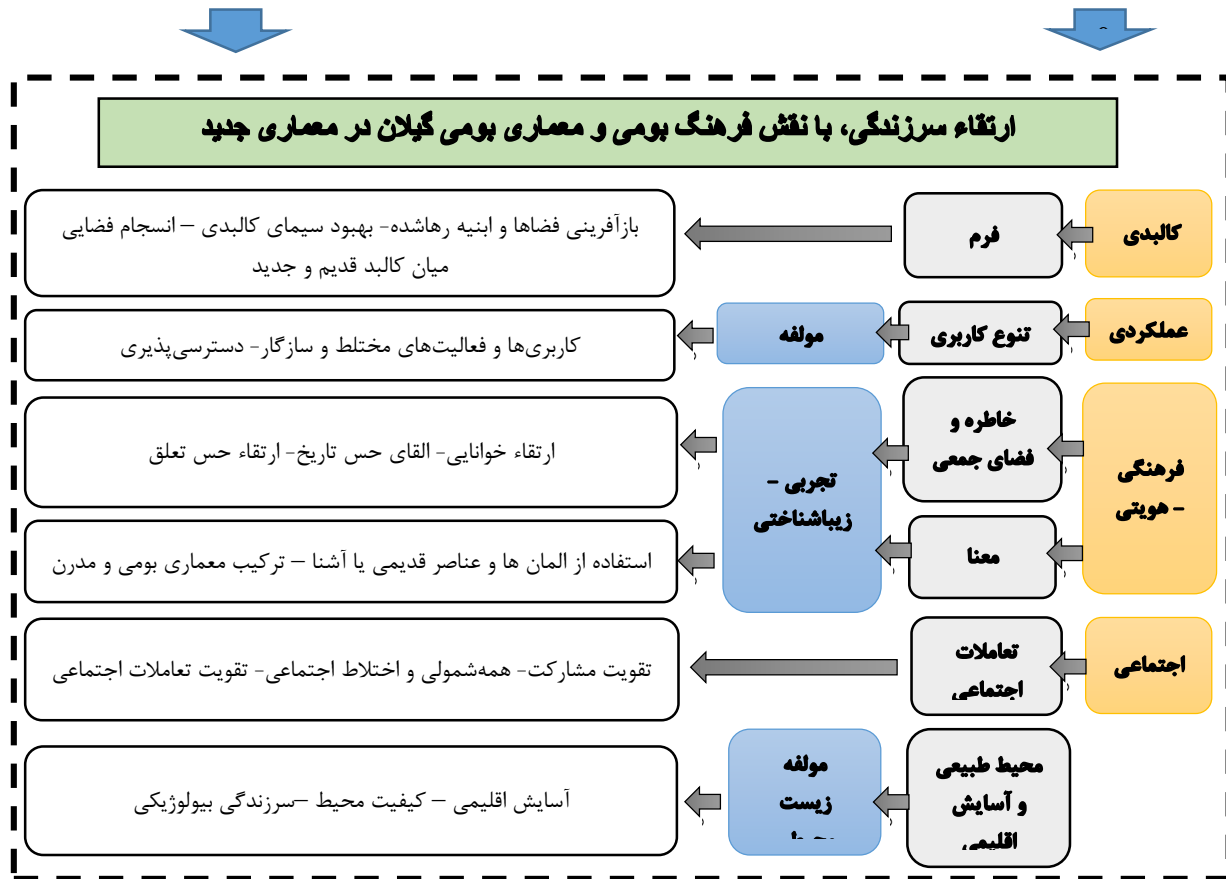
جدول 4- راهکارهای کالبدی بر اساس شاخص‌های سرزندگی (ماخذ: نگارنده)

شاخص	معیار	
رعایت هنجارهای اجتماعی و حفظ حریم شخصی در فضا - روشنایی مناسب فضا در شب	ایمنی	تنوع کاربری
(از طرف ساکنین و کسبه) وجود دید و نظارت مناسب - ایجاد حس ایمنی (در مقابل ماشین، موتور، دوچرخه و...) در هنگام حرکت		
دسترسی آسان به حمل و نقل عمومی (تاکسی، اتوبوس)، میزان جرم و جنایت در فضا		
دسترسی به فضای سبز عمومی و پارک	دسترسی	
دسترسی به فروشگاه‌ها و مراکز خرید		
دسترسی به امکانات رفاهی و تفریحی، بهداشتی - درمانی		
تنوع در چیدمان، رنگ، مصالح (و کالبد و فرم) و نمای ساختمان‌ها در فضا طراحی و وجود مکان‌های فرهنگی - هنری در فضا متنوع و جذابیت در ارائه خدمات تجاری و تفریحی مانند خرده‌فروشی، کافه تریا وجود دستفروشان و هنرمندان دوره گرد در محیط	تنوع و جذابیت	
وجود تنوع فعالیت و کاربری‌های گوناگون و پاسخگویی 24 ساعته فضا به تمامی نیازهای افراد، مقرون به صرفه بودن از نظر کارآمدی فضا و برای تمام گروه‌های درآمدی فعالیت‌های ارائه شده برای تمام سنین قابل استطاعت بوده	کارآمدی فضا	
وجود فضای مناسب برای استراحت و نشستن	کیفیت محیط طبیعی	
برخورداری از چشم‌اندازهای متنوع و فضای سبز مطلوب		
خوانایی و وجود علائم راهنمایی بهداشت محیط (آلودگی هوا، صوتی، نوری و...)		
شناسایی آسان محیط و برقراری ارتباط با آن - ایجاد شرایط مناسب و راحتی جهت تردد افراد معلول و کهنسال		

محافظت در مقابل شرایط جوی نامناسب همانند: سایبان، حفاظ ها، فضای سرپوشیده، وجود امکانات رفاهی و خدماتی (فاضاهایی برای نشستن، روشنایی...)	آسایش و راحتی	آسایش اقلیمی
دسترسی برابر به فرصت ها و موقعیت های اجتماعی	عدالت اجتماعی	تعاملات اجتماعی
حاکمیت قانون برای همه، برخورداری همه قومیت ها از نعمت های مادی و معنوی موجود در فضاهای شهری سرانه مناسب کاربری های شهری متناسب با میزان تراکم جمعیت	تعامل اجتماعی،	خاطره جمعی و فضای جمعی
برخورداری فضاهای جمعی سرزنده به سبب ملاقات و گذران اوقات فراغت و تعاملات اجتماعی	هویت و حس مکان	
مشارکت و همکاری مردم در اجرای طرح ها و پروژه ها، خود را به عنوان بخشی از فضا تلقی کردن و احساس اتصال به محیط و برقراری ارتباط حفظ و تقویت نقاط شاخص و خاطره ها انگیز در فضاهای شهری		

4. چارچوب نظری پژوهش (ماخذ: نگارنده)

5. روش پژوهش

پژوهش حاضر به لحاظ هدف کاربردی، از نظر ماهیت کمی و از نظر روش گردآوری اطلاعات توصیفی-تحلیلی می‌باشد. به منظور جمع‌آوری اطلاعات از روش کتابخانه‌ای (مجلات، کتابها، منابع الکترونیکی و...)، جامعه آماری در این تحقیق متخصصان و شهروندان شهرستان رشت بر اساس حجم نمونه از 5 منطقه شهرستان رشت، برای جمع‌آوری داده‌های مربوطه از روش میدانی (پرسشنامه) و به منظور آزمون فرضیات از ابزارها و تکنیک‌های مختلف استفاده می‌گردد.

5-1. روش گردآوری اطلاعات

در بخش‌های مختلف از تکنیک‌های مطالعات کتابخانه‌ای و میدانی و پرسشنامه صورت می‌پذیرد؛ بدلیل اینکه پژوهش حاضر کمی می‌باشد.

5-2. روش نمونه گیری و تعداد نمونه

با توجه به موضوع، اهداف و سوالات پژوهش از روش نمونه گیری تصادفی استفاده شده است. نمونه گیری برای ساکنان، کارشناسان و برای شهروندان شهر رشت انجام شده است. در سال 1398 جمعیت شهرستان رشت، 863568 بوده. با توجه به فرمول کوکران پرسشنامه ها به شهروندان و کارشناسان بین 384 نفر بصورت تصادفی توزیع گردید.

5-3. روش تحلیل داده ها

این پژوهش در قالب یک طرح تحقیق کمی صورت گرفت. علاوه بر این با توجه به هدف این مطالعه و نیز توصیه صاحب‌نظران، مبنی بر انتخاب طرح‌های نظام مند، داده‌های پژوهش حاضر از طریق روش تجزیه و تحلیل کمی مورد تجزیه و تحلیل قرار خواهد گرفت در نهایت پس از جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز در خصوص فرهنگ بومی گیلان، سرزندگی و مفاهیم مرتبط با آن‌ها، و نیز بررسی ادبیات و تجارب موضوع، در نهایت اطلاعات گردآوری شده مورد ارزیابی قرار گرفته و جمع‌بندی تحلیل داده‌ها در نهایت در قالب معادلات ساختاری آزمون T-Test انجام می‌شود.

5-4. پرسشنامه و اجزای آن

پرسشنامه مورد استفاده در پژوهش در مجموع از 2 بخش شامل سوالات عمومی و بخش سوالات تخصصی تشکیل شده است.

سوالات عمومی: این بخش شامل 7 سوال در مورد ویژگی‌های ساکنان در منطقه نظیر جنسیت، سن، میزان تحصیلات، شغل و... مورد پرسش قرار گرفته‌اند.

سوالات تخصصی: سوالات مورد نیاز برای تحلیل بررسی اثرات سرزندگی نقش فرهنگ بومی گیلان در شهر رشت را شامل می‌گردد

5-5. روایی و پایایی پرسشنامه

برای بررسی روایی پرسشنامه از چندین نفر از اساتید از جمله استاد راهنما نظر خواهی شد و با اصلاحات جزئی پرسشنامه مورد تایید قرار گرفت. برای محاسبه پایایی واریانس گرفته شده نمرات برای 20 سوال پرسشنامه آلفای کرونباخ برای پایایی به عدد 0.885 رسیده که نشان دهنده این است که پایایی از سنجش خوبی برخوردار است. ضریب آلفای کرونباخ به کمک واریانس آزمون که به کمک نرم افزار SPSS محاسبه شده است.

6. یافته‌ها

با نگرش به روش‌شناسی ارائه شده در روش پژوهش، با مراجعه به واقعیت، اطلاعات ضروری و مورد نیاز از طریق ابزار طراحی شده و سایر منابع موجود، گردآوری و برای داوری فرضیه‌های تحقیق، کدگذاری و سازماندهی شد. اطلاعات و داده‌های گردآوری شده در رابطه با متغیرهای تحقیق، بعد از کدگذاری به صورت اندازه‌های عددی وارد نرم افزار SPSS گردیدند. در ادامه، بر مبنای فرضیه‌های تحقیق و روش‌شناسی ارائه شده، تجزیه و تحلیل داده‌ها در دو قسمت صورت می‌پذیرد:

- 1) تجزیه و تحلیل توصیفی داده‌ها؛
- 2) تجزیه و تحلیل استنباطی داده‌ها؛

مطابق اهداف تحقیق از روش‌های مدل‌سازی معادلات ساختاری با رویکرد حداقل مربعات جزئی (SEM) به کمک نرم افزار SMART PLS و آزمون t-test به کمک نرم افزار SPSS استفاده می‌گردد.

در این بخش به بررسی آمار توصیفی متغیرهای جمعیت شناختی در دو جامعه آماری شهروندان و متخصصین و نیز آمار توصیفی متغیرهای تحقیق پرداخته می‌شود.

با نگرش به اطلاعات بدست آمده از تحلیل پرسشنامه‌ها، مشاهده می‌گردد که 52/9 درصد از شهروندان مورد مطالعه (203 نفر) مرد و 47/1 درصد (181 نفر) زن بوده است. سن 10/2 درصد از شهروندان بین 18 تا 25 سال (39 نفر)، 13/3 درصد بین 26 تا 35 سال (51 نفر)، 35/2 درصد بین 36 تا 50 سال (135 نفر)، 36/7 درصد بین 51 تا 65 سال (141 نفر) و 4/7 درصد نیز بیشتر از 65 سال (18 نفر) بوده است. شغل 24/5 درصد از شهروندان مورد مطالعه کارمند (94 نفر)، 14/6 درصد کارگر (56 نفر)، 26/3 درصد آزاد (101 نفر)، 9/4 درصد دانشجو (36 نفر)، 11/5 درصد خانه دار (44 نفر)، 8/1 درصد بازنشسته (31 نفر) و 5/7 درصد نیز بدون شغل (22 نفر) می‌باشند. تحصیلات 10/2 درصد از شهروندان مورد مطالعه زیر دیپلم (39 نفر)، 15/9 درصد دیپلم (61 نفر)، 43/8 درصد لیسانس (168 نفر) و 30/2 درصد نیز فوق لیسانس و بالاتر (116 نفر) می‌باشد. وضعیت تأهل 32/8 درصد از شهروندان مورد مطالعه مجرد (126 نفر) و 67/2 درصد نیز متأهل (258 نفر) بوده‌اند.

با نگرش به اطلاعات بدست آمده از تحلیل پرسشنامه‌ها، مشاهده می‌گردد که جنسیت 62/0 درصد از کارشناسان مورد مطالعه مرد (124 نفر) و 38/0 درصد زن (76 نفر) می‌باشد. سن 0/0 درصد از کارشناسان بین 18 تا 25 سال (0 نفر)، 18/0 درصد بین 26 تا 35 سال (36 نفر)، 45/0 درصد بین 36 تا 50 سال (90 نفر)، 27/5 درصد بین 51 تا 65 سال (55 نفر) و 9/5 درصد نیز بیشتر از 65 سال (19 نفر) بوده است. شغل 33/0 درصد از کارشناسان مورد مطالعه کارمند بخش خصوصی (66 نفر)، 36/5 درصد کارمند بخش دولتی (73 نفر)، 16/0 درصد اعضاء هیات علمی (32 نفر) و 14/5 درصد (29 نفر) نیز در سایر مشاغل تخصصی و حرفه ای مرتبط با موضوع تحقیق اشتغال داشته اند. تحصیلات 54/5 درصد از کارشناسان مورد مطالعه کارشناسی ارشد (109 نفر) و 45/5 درصد نیز دکتری و بالاتر (91 نفر) بوده اند. 8 درصد از کارشناسان مورد مطالعه (16 نفر) در محلات هدف ساکن بوده و 90 درصد (180 نفر) نیز در سایر محلات سکونت دارند. همچنین 2 درصد از کارشناسان (4 نفر) نیز در این زمینه اظهار نظر ننموده‌اند. 33/0 درصد از کارشناسان مورد مطالعه (66 نفر) در داخل منطقه هدف و 57/5 درصد (115 نفر) نیز در خارج از منطقه هدف اشتغال دارند و 9/5 درصد (19 نفر) نیز اظهار نظر ننموده‌اند.

میانگین مربوط به متغیر آسایش اقلیمی، 3/59 و انحراف معیار مربوط به آن 0/326 و همچنین، کمترین نمره کسب شده در این متغیر برابر با 2/15 و بیشترین نمره برابر با 4/08 می‌باشد. میانگین مربوط به متغیر تعاملات اجتماعی، 3/57 و انحراف معیار مربوط به آن 0/295 و همچنین، کمترین نمره کسب شده در این متغیر برابر با 2/22 و بیشترین نمره برابر با 4/04 می‌باشد. میانگین مربوط به متغیر خاطره جمعی و فضای جمعی، 3/67 و انحراف معیار مربوط به آن 0/340 و همچنین، کمترین نمره کسب شده در این متغیر برابر با 2/07 و بیشترین نمره برابر با 4/27 می‌باشد. میانگین مربوط به متغیر محیط طبیعی، 3/61 و انحراف معیار مربوط به آن 0/312 و همچنین، کمترین نمره کسب شده در این متغیر برابر با 2/06 و بیشترین نمره برابر با 4/08 می‌باشد. میانگین مربوط به متغیر تنوع کاربری، 3/46 و انحراف معیار مربوط به آن 0/314 و همچنین، کمترین نمره کسب شده در این متغیر برابر با 2/00 و بیشترین نمره برابر با 3/93 می‌باشد.

1-6. صحت سازگاری درونی یا آلفای کرونباخ

جدول 5- مقادیر ضرایب پایایی سازگاری درونی

متغیر	تعداد گویه ها	ضریب آلفا کرونباخ
-------	---------------	-------------------

0/893	23	تعاملات اجتماعی
0/787	16	محیط طبیعی
0/892	15	خاطره جمعی و فضای جمعی
0/864	14	تنوع کاربری
0/856	13	آسایش اقلیمی

همانطور که مشاهده می‌گردد مقادیر آلفای کرونباخ برای تمام سازه‌ها بالای 0.7 می‌باشد. بنابراین می‌توان استنباط نمود که ابزار اندازه‌گیری از صحت سازگاری درونی خوبی برخوردار است.

2-6. پایایی مرکب (CR)

جدول 6- مقادیر ضرایب پایایی مرکب

ضریب پایایی مرکب	تعداد گویه‌ها	متغیر
0/909	23	تعاملات اجتماعی
0/819	16	محیط طبیعی
0/910	15	خاطره جمعی و فضای جمعی
0/888	14	تنوع کاربری
0/884	13	آسایش اقلیمی

همانطور که مشاهده می‌گردد طبق جدول مربوطه مقادیر سازگاری مرکب را نشان می‌دهد و برای تمامی مقادیر بالای 0/7 می‌باشد که نشان می‌دهد ابزار از سازگاری مرکب خوبی برخوردار است.

3-6. صحت معرفیها (بار عاملی)

بر اساس نتایج حاصل از مدل معادلات ساختاری مشخص گردید که تمامی سؤالات بر روی متغیرهای خود، دارای بار عاملی بزرگتر از 0/4 می‌باشند که نشان دهنده‌ی مناسب بودن سؤالات به جهت تخمین متغیر مربوطه می‌باشد.

4-6. بررسی روایی همگرا

همانطور که در جدول زیر مشاهده می‌شود کلیه مقادیر AVE برای تمام متغیرهای تحقیق، بزرگتر از 0/5 می‌باشد. با توجه به مقادیر نشان داده شده می‌توان گفت که مدل از روایی همگرای مطلوبی برخوردار است.

جدول 7- مقادیر متوسط واریانس استخراج شده (AVE)

متوسط واریانس استخراج شده (AVE)	تعداد گویه‌ها	متغیر
0/517	23	تعاملات اجتماعی
0/569	16	محیط طبیعی

0/610	15	خاطره جمعی و فضای جمعی
0/669	14	تنوع کاربری
0/680	13	آسایش اقلیمی

6-5. بررسی روایی واگرا

همانطور که در جدول زیر نشان داده شده است مقادیر جذر متوسط واریانس استخراج شده که در قطر ماتریس جدول قرار گرفته‌اند از تمامی مقادیر همبستگی محاسبه شده در همان ستون بزرگ‌تر می‌باشند. براین اساس می‌توان نتیجه گرفت که ابزار مورد استفاده در تحقیق از روایی واگرای مناسبی برخوردار می‌باشد، این بدان معنی است که سؤالات هر سازه همبستگی بیشتری با سازه مربوط به خود نسبت به سایر سازه‌ها دارد.

جدول 8- میزان همبستگی بین متغیرها و جذر متوسط واریانس استخراج شده

تنوع کاربری	محیط طبیعی	خاطره جمعی و فضای جمعی	تعاملات اجتماعی	آسایش اقلیمی
				0/824
			0/719	0/713
		0/781	0/640	0/712
	0/754	0/710	0/655	0/723
0/817	0/718	0/740	0/686	0/763

6-6. ارزیابی مدل تطبیقی سرزندگی - فرهنگ بومی

فرضیه اصلی تحقیق در قالب دو مدل به روش حداقل مربعات جزئی و به کمک نرم افزار SMART-PLS2 مورد آزمون قرار گرفته و نتایج حاصل از این آزمون‌ها گزارش شده است.

جدول 9- ارزیابی مدل تطبیقی سرزندگی - فرهنگ بومی با استفاده از رویکرد حداقل مربعات جزئی (SEM)

فرضیه	ضریب مسیر استاندارد	آماره t	P (sig)	تأیید یا عدم تأیید
خاطره جمعی و فضای جمعی ← سرزندگی	0/147	3/549	P<0/05	تأیید
تنوع کاربری ← سرزندگی	0/167	6/095	P<0/05	تأیید

تأیید	P<0/05	4/185	0/237	تعاملات اجتماعی ← سرزندگی
تأیید	P<0/05	9/568	0/441	آسایش اقلیمی ← سرزندگی

با توجه به جدول بالا می‌توان گفت که ضریب استاندارد شده (ضریب مسیر) بین متغیرهای مورد مطالعه با سرزندگی و فرهنگ بومی مثبت بوده و همچنین ضریب معناداری (آماره تی) نیز بیشتر از 1/96 می‌باشد بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که مدل تطبیقی سرزندگی - فرهنگی تحقیق دارای اعتبار می‌باشد. در این میان بیشترین تاثیر مربوط به متغیر آسایش اقلیمی و کمترین تاثیر مربوط به متغیر خاطره جمعی و فضای جمعی می‌باشد. بنابراین در نگاه کلی می‌توان بیان داشت که سرزندگی محیط تحت تاثیر چهار متغیر آسایش اقلیمی، تعاملات اجتماعی، تنوع کاربری، خاطره جمعی و فضای جمعی به عنوان عاملی موثر در سرزندگی محیط با تاکید بر نقش فرهنگ بومی قرار دارد.

جدول 10- مقادیر آزمون t-test جهت ارزیابی متغیرهای تحقیق در منطقه 1 شهر رشت

One-Sample Test						
	Test Value = 3					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
محیط طبیعی	28.900	200	.000	.46336	.4318	.4949
تنوع کاربری	35.898	200	.000	.59816	.5654	.6309
آسایش اقلیمی	38.032	200	.000	.57326	.5436	.6029
خاطره جمعی و فضای جمعی	38.723	200	.000	.61731	.5860	.6487
تعاملات اجتماعی	38.887	200	.000	.67656	.6424	.7108

با توجه به نتایج حاصل از آزمون تی که در جدول فوق قابل مشاهده می‌باشد، مشخص گردید که وضعیت تمامی متغیرهای تحقیق در مناطق شهر رشت بیشتر از مقدار متوسط بوده و در نتیجه تا حدودی مطلوب می‌باشد. در این میان بهترین وضعیت مربوط به متغیر تعاملات اجتماعی و بدترین وضعیت مربوط به متغیر تنوع کاربری می‌باشد.

7. نتایج

سرزندگی شهری انتزاعی و پیچیده است و هیچ تعریف و استانداردی در رشته‌های مختلف به دلیل معانی غنی آن وجود ندارد. سرزندگی شهرها عموماً به توانایی جذب کسب و کارهای زنده و فعالیت‌های انسانی اشاره دارد، که تا حد زیادی به جمع‌آوری مکانی - زمانی جریان‌های انسانی بستگی دارد. بنابراین، بسیاری از محققان از این ایده حمایت می‌کنند که سرزندگی شهری را می‌توان با فراوانی فعالیت‌های شهری تعریف کرد، که در این مطالعه اتخاذ شده‌است. کشور ایران به

خاطر میراث فرهنگی غنی و با ارزش خود، از جمله در زمینه‌های هنری، معماری، جشنواره‌ها، غذا و دیگر اشکال فرهنگ محلی در جهان شناخته شده‌است. التقاط منابع فرهنگی غنی کشور و زنده سازی ارزش‌های جامعه- فرهنگی سنتی - فرصتی برای افزایش و استخراج ارزش از میراث فرهنگی کشور فراهم می‌کند، که با چالش‌های ناشی از نیاز به اشکال نوآورانه احیای فرهنگی مواجه است. همانطور که در قبل اشاره شد، یکی از تکنیک‌هایی که به عنوان ابزاری برای احیای بافت‌های تاریخی و فرهنگی و به دنبال آن‌ها توسعه شهری در سال‌های اخیر مورد استفاده قرار گرفته‌است، احیای فرهنگ و آداب و رسوم با توجه به معماری بومی است. در گیلان آداب و رسوم به دو صورت ملی و مذهبی است.

7-1. پاسخ به سوالات پژوهش

1- فرهنگ بومی بر کدام فاکتورهای سرزندگی موثر می‌باشد؟

با توجه به مطالعات انجام شده در مبانی نظری تحقیق، فرهنگ و روابط اجتماعی رایج در یک جامعه، سرزندگی محیط را متاثر می‌سازد، به بیان دیگر می‌توان گفت ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی هر جامعه در معماری آن جامعه مستتر است و در تعاملات اجتماعی و سرزندگی جامعه اثر مطلوب داشته و آن را برای بسترش خاص تر می‌کند. با وجود تنوع فرهنگی در نقاط مختلف کشورمان، گونه‌های متفاوتی از معماری را مشاهده می‌کنیم که مختص آن منطقه بوده و پاسخگوی نیاز مردمان آن است. بی تردید عوامل اقلیمی و جغرافیا تاثیر شگرفی در شکل‌گیری معماری بومی داشته‌اند و مقالات متعددی به آن پرداخته‌اند آنچه کمتر عنوان شده نقش عوامل اجتماعی و خاطره جمعی در این روند بوده است. ارتقای فرهنگ یک جامعه را می‌توان از طریق ایجاد حس تعلق در افراد جامعه ایجاد کرد. مراکز فرهنگی در ارتقای فرهنگ یک جامعه بسزایی دارند. بنابراین خلق یک مرکز فرهنگی که موجب برقراری حس تعلق در جامعه شود، از ضرورت‌های یک جامعه است. معماری بومی و معماری محلی، در واقع بر وجه تعلق معماری بومی به محدوده‌ای تعریف شده از یک مکان و سازگاری آن با شرایط محیطی و آب و هوایی تأکید دارد. معماری بومی جوابی به احتیاجات فرهنگی و عوامل محیطی در محدوده معین می‌باشد. در معماری بومی، فرهنگ و اقلیم در کالبد یک وجود فیزیکی بوجود می‌آید.

2- میزان تأثیرگذاری هر یک از مولفه‌های فرهنگ بومی بر میزان سرزندگی افراد چگونه است؟

به طور کلی سرزندگی یک جامعه را می‌توان متاثر از سرزندگی اجتماعی، اقتصادی، محیطی و فرهنگی دانست و بدیهی است که برای نیل به سرزندگی پایدار در جامعه، تحقق هر یک از موارد ذکر شده امری ضروری می‌باشد. از آنجایی که رویکرد این پژوهش توجه به معیارهای دستیابی به سرزندگی محیط در فضاهای عمومی شهری با تأکید بر نقش فرهنگ، آداب و رسوم و معماری بومی گیلان می‌باشد، سرزندگی فضاهای باز شهری مورد بررسی قرار گرفت می‌توان با توجه به جدول مدل معادلات ساختاری گفت که ضریب استاندارد شده (ضریب مسیر) بین متغیرهای مورد مطالعه با زیست‌پذیری مثبت بوده و همچنین ضریب معناداری (آماره تی) نیز بیشتر از 1/96 می‌باشد بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که مدل سرزندگی تحقیق دارای اعتبار می‌باشد. در این میان بیشترین تاثیر در زیست‌پذیری مربوط به متغیر تعاملات اجتماعی و کمترین تاثیر مربوط به متغیر تنوع کاربری می‌باشد. بنابراین در نگاه کلی می‌توان بیان داشت که زیست‌پذیری شهری تحت تاثیر چهار آسایش اقلیمی، تنوع کاربری، تعاملات اجتماعی، خاطره جمعی و فضای جمعی قرار دارد و نتایج با توجه به نتایج حاصل از آزمون تی که در جدول فوق قابل مشاهده می‌باشد، مشخص گردید که وضعیت تمامی متغیرهای تحقیق در مناطق شهر رشت بیشتر از مقدار متوسط بوده و در نتیجه تا حدودی مطلوب می‌باشد. در این میان بهترین وضعیت مربوط به متغیر تعاملات اجتماعی و بدترین وضعیت مربوط به متغیر تنوع کاربری می‌باشد.

8. نتیجه‌گیری

بر اساس نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل به منظور ایجاد فضایی سرزنده لازم است فعالیت‌های جذب‌کننده پیش‌بینی گردد؛ از جمله فضاهایی برای موسیقی، تئاتر و نمایش‌های ویژه، گالری دائمی و موقت (جهت نمایش آثار هنرجویان و هنرمندان بومی از فرهنگ و بوم مختص به گیلان) و با توجه به تأکید موضوع پژوهش بر روی مرکز هنری - فرهنگی، کلاس‌ها و آتلیه‌های هنری، فضایی برای خرید و فروش آثار هنری-فرهنگی و صنایع دستی بومی گیلان و فضایی برای برپایی بازارچه‌های خیریه همچون یکی از مهمترین فعالیت‌ها که در نتیجه این پژوهش به عنوان عاملی جذب‌کننده و موثر بر سرزندگی مطرح می‌باشد، فضاهایی چندمنظوره ادعون رو باز برای برگزاری مراسم باستانی و مذهبی (مانند مراسم اعیاد و مناسبت‌ها، معرکه‌گیری، شعبده‌بازی، تعزیه خوانی، مراسم ماه محرم، مراسم نذری) و سالن آمفی تئاتر با پوسته مسی که به شیوه سنتی زگمه‌ای اجرا گردیده است، می‌باشد که به منظور افزایش سرزندگی الزاماً باید آنها را تقویت نمود. به علاوه، ارتقای کیفیت زیبایی‌شناسانه فضا به عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل جذب‌کننده و موثر بر سرزندگی در معماری بومی باید مورد توجه قرار گیرد که در این خصوص مصالح، دیتیل‌اجرای و شیوه بهره‌گیری از معماری بومی، ساخت آب‌نما و کاشت گیاهان به منظور تلطیف هوا و کاهش آلودگی صوتی، ایجاد گزینه‌های متنوع نشستن، بهره‌گیری ویژه از نور توسط دیتیل‌های خاص در کلاس‌ها، گالری و کتابخانه و توجه به فرهنگ و معماری بومی گیلان به عنوان عاملی موثر در هویت مکان (شاخص سرزندگی) پیشنهاد می‌گردد.

9. مراجع

1. Montgomery, J. (2003). Cultural quarters as mechanisms for urban regeneration. Part 1: Conceptualising cultural quarters. *Planning Practice & Research* 18(4) 293-306.
2. Ghasemi, k., Hamzenejad, M., Meshkinia, A. (2018). The spatial analysis of the livability of 22 districts of Tehran Metropolis using multi-criteria decision making approaches. *The journal of Sustainable Cities and Society*. Vol: 38, No.:, PP: 382- 404
3. باحقیقت منگودهی، حمیدرضا، پرویزی، رضا، کریمی آذری، امیررضا، و نمازی جوکندان، سپیده. 1394. بررسی میزان تاثیر گذاری عناصر معماری بومی بر سرزندگی شهروندان در محلات بافت قدیم رشت، نمونه موردی: محله ساغری سازان. مدیریت شهری، 14(40)، 269-284.
4. گودرزی دیباج، مرتضی. 1386. ارتباط معنوی و تنزه مادی (پیشینه آموزش هنر در ایران)، مجله سوره اندیشه، شماره 32، صفحه 35 تا 36.
5. بشرا، محمد و طاهری، طاهر، 1387، جشنها و آیین‌های مردم گیلان به جز آیین‌های نورودی، جلد دوم، رشت، فرهنگ ایلیا، 1387.
6. ربیعی، آزاده. 1394. نقش آیین‌ها در توسعه گردشگری. همایش ملی فرهنگ گردشگری و هویت شهری.
7. حسن زاده، متین، 1395، طراحی مرکز نمایش، آموزش و ترویج صنایع دستی گیلان با رویکرد معماری بومی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه گیلان - دانشکده هنر و معماری
8. دهخدا، علی اکبر، 1319. لغت‌نامه دهخدا.
9. خستو، مریم، چرخ‌چیان، نوید، 1389، عوامل موثر بر سرزندگی فضاهای شهری خلق یک فضای شهری سرزنده با تکیه بر مفهوم مرکز خرید پیاده، نشریه هویت شهر، شماره 6، صفحه 63 تا 74.

10. بازوندی، فرشاد؛ شهبازی، مهرداد، 1393، نقش سرزندگی در ایجاد تصویر ذهنی شهروندان و میزان بهره‌گیری از فضای شهری (مطالعه موردی: پیاده‌راه خیابان سپهسالار تهران)، دو فصلنامه پژوهش‌های منظر شهر، سال اول شماره 1 بهار و تابستان، صفحه 33.
- 11, Landry, C.(2000). Urban Vitality: A New Source of Urban Competitiveness”, Prince ClausFund Journal, ARCHIS issue 'Urban Vitality / Urban Heroes
12. میرمقتدایی، مهتا. 1388. معیارهای سنجش امکان شکل‌گیری، ثبت و انتقال خاطرات جمعی در شهر، مجله هنرهای زیبا، شماره 37.
- 13, Gehl, Jan. (1987), Life Between Buildings: Using Public Space, Van Nostrand Reinhold.
- 14, Whyte W (1980). Social Life of Small Urban Space, Conservation Foundation.
15. Lennard, S.H.C., and Lennard, H.L. (1993), Urban Space Design and Social Life, In Farmer, Ben and Louw, H. Eds., Companion to Contemporary Architectural Thought, New York: Routledge Inc.
16. تیموری، سیاوش، یزدانی، سمیرا [2013] تأثیر فضاهای باز مجتمع‌های مسکونی بر افزایش تعاملات اجتماعی ساکنان. مجله هویت شهر، شماره 15، ص. 83-92.
17. گلکار، کوروش. (1380). مولفه‌های سازنده کیفیت طراحی شهری. ص. 38-65.
18. رحیمی، لیلا و جعفری، فیروز، 1396، بررسی تطبیقی سرزندگی در فضاهای تجاری تاریخی و مدرن شهر تبریز (مطالعه موردی: بازار تاریخی و برج بلور تبریز)
19. پامیر، ساسی، 1394، آفرینش مرکز شهری سرزنده اصول طراحی شهری و باز آفرینی، بهزاد فر، مصطفی، شکیبامنش، امیر، چاپ چهارم، مرکز انتشارات دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران، صفحه 386.
20. لینچ، کوین. 1381. تئوری شکل شهر. ت: سید حسین بحرینی. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- 21, Chapman, David (2007) Creates neighborhoods and places in the human environment. Translation: Shahrzad Faryadi and Manouchehr Tabibian, Tehran University Press, Second Edition.
22. صفری شیخ علی کلابه، بهاره، ترابی، زهره. (1401). بررسی عوامل کالبدی میدان بهارستان در سرزندگی شهروندان تهران. مطالعات هنر اسلامی، 19(47)، 319-327.
23. حاتمی نژاد، حسین. مراد پور، نبی. صفایی رینه، مصطفی. 1399، تحلیل عوامل موثر بر سرزندگی فضاهای شهری آینده جهت حضورپذیری زنان دوره اول، شماره دوم، پیاپی 2، صص 17-33
24. شهبازی، مهرداد، یگانه، منصور، و بمانیان، محمدرضا. 1399. فراتحلیل عوامل سرزندگی محیطی در فضاهای باز. مطالعات شهری، 9(34)، 61-76.
25. هدایت نژاد کاشی، سید مصطفی، هادیانی، زهره. حاجی نژاد علی، عسکری، علی. 1397، سرزندگی شهری مفهومی میان رشته‌ای (واکاوی اصول، ابعاد و شاخص‌ها)، فصلنامه مطالعات کارکرد و ساختار شهری.
26. خان محمدی، مرجان. (1398). تبیین مدل سرزندگی دانشجویان با توجه به نقش محیط. هویت شهر، 13(38)، 107-120.
27. سیدیان، سیدعلی و احمدی، ساحل، 1397، شناسایی مولفه‌های سرزندگی در طراحی مجتمع‌های مسکونی معاصر با بهره‌گیری از تجارب معماری بومی مازندران، کنگره بین‌المللی معماری و شهرسازی معاصر پیشرو در کشور های اسلامی، مشهد.
28. طاهرطلوع دل، محمدصادق، و سادات، سیده اشرف. 1396. مولفه‌های عامل ایجاد سرزندگی ساکنین فضاهای زیستی. معماری و شهرسازی پایدار، 5(1)، 47-60.

29. خاکپور مژگان، عشقی صنعتی حسام. بررسی اثرگذاری عوامل اجتماعی و فرهنگی بر بافت کالبدی روستاهای گیلان مسکن و محیط روستا ۱۳۹۳؛ ۳۳ (۱۴۸): ۳-۲۰
30. امینی، وحید و بهبودیان، سعید، 1389، معیارهای دستیابی به سرزندگی پایدار در فضاهای عمومی شهرهای جدید با تکیه بر شاخص‌های توسعه پایدار (مطالعه موردی شهر جدید گلپه‌هار)، نخستین همایش توسعه شهری پایدار